

ÁGOSTON ZOLTÁN

A lovak mozdulatlanok

KISS TIBOR NOÉ FOTÓIRA

(*Lovakrul*) A lovak a valóságban soha nem mozdulatlanok. De lépésben vagy vágatva is mozdulatlanok olyankor, amikor a művészet hagyományos eszközeivel ábrázolják őket. A mozgókép persze kivétel, általa megszületett a hős mellett a vágató lovakra alapuló külön zsáner, a westernfilm. De ezt rögtön zárójelbe is tehetjük, nagyon messze van ezektől a képektől. Huszárik Zoltán *Elégiája* juthat eszünkbe a kiállítás címe-ről, ahol a mozgóképbe kimerevített, mozdulatlan lóportrékat szerkeszt a rendező. Visszatérve a hagyományos művészeti ábrázolásokhoz (ha ugyan azok voltak): a vadlovak ábrázolásai barlangfalakon Lascaux, Altamira és a náluk is régebbinek – 30 ezer évesnek – datált Chauvet barlangjában. Mozgás közben mozdulatlanok. Miközben ezt fölidézem, egy pillanatra eltöprenghetünk azon, hogy ezt a csupa ideg, rebbenékeny prédaállatot az eredendő, vad állapotából az egészen korai időkben – *contradictio in adjecto* – harcászati céllal kezdték szelídíteni.

(*Képekről*) A szerző *Beláthatatlan táj* című regényének védőborítóján látható a fotósorozat egyik képe, ami főképp egy ljubljana panelházat mutat, de nem állíthatjuk, hogy arra fókuszál, mert a kép nagy része a szürkésfehér eget láttatja, valami száraz ág lóg bele és egy másik épület kis részlete. Az optikán esőcseppek. Jellemzőnek tűnik, hogy ez a kivágat ragadta meg a kép készítőjét a szlovén fővárosban. Valószínűsítem, hogy nem kapna megrendelést a ljubljanai turisztikai cég színes-szagos városmarketing kiadványába illusztrátorként. Nem az egykori Habsburg-tartományi főváros megejtő belvárosi részletét választja ki megörökítésre, hanem ezt, ami lehetne bárhol, leginkább mégis talán Közép- vagy Kelet-Európában. Olyan nem azonosítható városi táj részlete ez, ami valamiképp mégis jellegadó az említett területen, és ami a perspektíva elbizonytalanítása miatt a maga konkrétsága ellenére sem ad túl sok fogódzót az értelemnek. Beláthatatlan? Kilátástalan?

A többi kép helyszíne is alig mond valamit az egyszerű nézőnek Frankfurton kívül. Ki állt már meg Duskokon, Szalkszentmártonon, Beloianniszon, Hajdúböszörményben, a dániai Hirtshalsban vagy a horvátországi Brezén. Hol is vannak ezek a települések pontosan? A magyarországi településekről hallottunk már, de többségünknek ezek pusztá nevek, jelentés nélküli hangsorok. Olyan helyek, amik tulajdonképpen nem-helyek, mert nincs mit kötni hozzájuk. És a képek ezt a tapasztalatot, ezt a nemtudást még fokozzák, mert azokon sem látunk semmi olyat, ami ezt a mi kis privát episztemológiai homályunkat eloszlatná.

A frankfurti kép kivétel, itt egy gótikus templomcsúcs vehető ki, amit kis utána-nézéssel valószínűleg a Szent Bertalan-dómként, más néven Kaiserdómként azonosíthatunk. De akár így van, akár nem, nem ez a lényeg. Hanem, és ez ebben is kivételes, az a geg, ahogy az elkapott nézetből egy toronydarú és a templom csúcsa egymásra fed, s mintha a darú épp ki- vagy visszaemelné a monstruózus épületet a helyéből, illetve a helyére.

Egyébként Beloianisz homályosan láttatott, kopár, lombtalan fasor autóablakon át fényképezve esőcseppekkel. Duszok homályos, elmosódó, ködös, téli utcarészlet. Hirtshals hatalmas, rozsdáette ipari fémtornyok, tartályok. Hajdúböszörmény egy azonosíthatatlanságában nagyon is jellegzetes, alacsony panelházakkal ékes utcarészlet, aminek látványát egy raszteren, vélhetően szúnyoghálón át kapjuk. Szalkszentmárton kietlen mező, tarló, amin egy romlásnak indult gazdasági épület és egy kopár fa áll a téli vagy novemberi időben. A közelítő tél ez, vagy már meg is érkezett, melynek tarlott bokrai közt a versben sárga levél zörög, és „nincs rózsás labirinth”. A róna nem a szabadság hona. Hogy ez a mozgás és emberek nélküli képi világ dehumanizált-e, azt mindenki döntse el maga.

A brezei fotón – megnéztem, a falu a horvátországi Tengermelléken, Novi Vinodolski mellett található – visszaérkezünk a lovakhoz. Valószínűleg alkonyodik, a kép nagyobbik felén domboldal sötétlik, benne alig kivehető részletekkel, de a háttérből szívárgó fényben, derengésben egy dombgerincen satnya mediterrán fasor és két apró lósziluett látható. Testtartásukból következtethetően legelnek, de a távolból, a kimeredett pillanatban mozdulatlanok látjuk őket. A képről asszociálhatnánk Bergman *A hetedik pecsét* című filmjének zárlatára, ahol az egylovas kordéval vándorló csepűrágó kompánia feje – akinek egyébként különös látomásai vannak – azt látja, hogy a világvégi helyzetben eladdig megmaradt ismerősei a dombgerincen haladnak egymást kézen fogva sötét sziluettként. De hát az egy középkori *dans macabre*, hangsúlyosan, drámaian metaforizálva. Kiss Tibor Noé képein azonban nem haláltáncot látunk, hanem annak a világnak, annak a beláthatatlan, néha kopárságában is megkapó tájnak a részleteit, amiben élnünk adatott.